ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

മഹർഷി വേദവ്യാസപ്രണീതം ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദശമസ്കന്ധേ ഏകപഞ്ചാശത്തമോഽധ്യായഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദശമസ്കന്ധേ ഏകപഞ്ചാശത്തമോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീശുക ഉവാച
തം വിലോക്യ വിനിഷ്ക്രാന്തമുജ്ജിഹാനമിവോഡുപം ।
ദർശനീയതമം ശ്യാമം പീതകൗശേയവാസസം ॥ **1** ॥

ശ്രീവത്സവക്ഷസം ഭ്രാജത്കൗസ്തുഭാമുക്തകന്ധരം ।
പൃഥുദീർഘചതുർബാഹും നവകഞ്ജാരുണേക്ഷണം ॥ **2** ॥

നിത്യപ്രമുദിതം ശ്രീമത്സുകപോലം ശുചിസ്മിതം ।
മുഖാരവിന്ദം ബിഭ്രാണം സ്ഫുരൻമകരകുണ്ഡലം ॥ **3** ॥

വാസുദേവോ ഹ്യയമിതി പുമാംശ്രീവത്സലാംഛനഃ ।
ചതുർഭുജോഽരവിന്ദാക്ഷോ വനമാൽയതിസുന്ദരഃ ॥ **4** ॥

ലക്ഷണൈർനാരദപ്രോക്തൈർനാൻയോ ഭവിതുമർഹതി ।
നിരായുധശ്ചലൻ പദ്ഭ്യാം യോത്സ്യേനേന നിരായുധഃ ॥ **5** ॥

ഇതി നിശ്ചിത്യ യവനഃ പ്രാദ്രവന്തം പരാങ്മുഖം ।
അൻവധാവജ്ജിഘൃക്ഷുസ്തം ദുരാപമപി യോഗിനാം ॥ **6** ॥

ഹസ്തപ്രാപ്തമിവാത്മാനം ഹരിണാ സ പദേ പദേ ।
നീതോ ദർശയതാ ദൂരം യവനേശോഽദ്രികന്ദരം ॥ **7** ॥

പലായനം യദുകുലേ ജാതസ്യ തവ നോചിതം।
ഇതി ക്ഷിപന്നനുഗതോ നൈനം പ്രാപാഹതാശുഭഃ॥ **8**॥

ഏവം ക്ഷിപ്തോഽപി ഭഗവാൻ പ്രാവിശദ് ഗിരികന്ദരം।
സോഽപി പ്രവിഷ്ടസ്തത്രാൻയം ശയാനം ദദൃശേ നരം॥ **9**॥

നൻവസൗ ദൂരമാനീയ ശേതേ മാമിഹ സാധുവത്।
ഇതി മത്വാച്യുതം മൂഢസ്തം പദാ സമതാഡയത്॥ **10**॥

സ ഉത്ഥായ ചിരം സുപ്തഃ ശനൈരുൻമീൽയ ലോചനേ।
ദിശോ വിലോകയൻ പാർശ്വേ തമദ്രാക്ഷീദവസ്ഥിതം॥ **11**॥

സ താവത്തസ്യ രുഷ്ടസ്യ ദൃഷ്ടിപാതേന ഭാരത।
ദേഹജേനാഗ്നിനാ ദഗ്ധോ ഭസ്മസാദഭവത് ക്ഷണാത്॥ **12**॥

രാജോവാച
കോ നാമ സ പുമാൻ ബ്രഹ്മൻ കസ്യ കിംവീർയ ഏവ ച।
കസ്മാദ് ഗുഹാം ഗതഃ ശിശ്യേ കിന്തേജോ യവനാർദനഃ॥ **13**॥

ശ്രീശുക ഉവാച
സ ഇക്ഷ്വാകുകുലേ ജാതോ മാന്ധാതൃതനയോ മഹാൻ।
മുചുകുന്ദ ഇതി ഖ്യാതോ ബ്രഹ്മണ്യഃ സത്യസംഗരഃ॥ **14**॥

സ യാചിതഃ സുരഗണൈരിന്ദ്രാദ്യൈരാത്മരക്ഷണേ।
അസുരേഭ്യഃ പരിത്രസ്തൈസ്തദ്രക്ഷാം സോഽകരോച്ചിരം॥ **15**॥

ലബ്ധ്വാ ഗുഹം തേ സ്വഃപാലം മുചുകുന്ദമഥാബ്രുവൻ।
രാജൻ വിരമതാം കൃച്ഛ്രാദ് ഭവാന്നഃ പരിപാലനാത്॥ **16**॥

നരലോകേ പരിത്യജ്യ രാജ്യം നിഹതകണ്ടകം।
അസ്മാൻ പാലയതോ വീര കാമാസ്തേ സർവ ഉജ്ജ്ഝിതാഃ॥ **17**॥

സുതാ മഹിഷ്യോ ഭവതോ ജ്ഞാതയോഽമാത്യമന്ത്രിണഃ।
പ്രജാശ്ച തുൽയകാലീയാ നാധുനാ സന്തി കാലിതാഃ ॥ **18** ॥

കാലോ ബലീയാൻ ബലിനാം ഭഗവാനീശ്വരോഽവ്യയഃ।
പ്രജാഃ കാലയതേ ക്രീഡൻ പശുപാലോ യഥാ പശൂൻ ॥ **19** ॥

വരം വൃണീഷ്വ ഭദ്രം തേ ഋതേ കൈവൽയമദ്യ നഃ।
ഏക ഏവേശ്വരസ്തസ്യ ഭഗവാൻ വിഷ്ണുരവ്യയഃ ॥ **20** ॥

ഏവമുക്തഃ സ വൈ ദേവാനഭിവന്ദ്യ മഹായശാഃ।
അശയിഷ്ട ഗുഹാവിഷ്ടോ നിദ്രയാ ദേവദത്തയാ ॥ **21** ॥

സ്വാപം യാതം യസ്തു മധ്യേ ബോധയേത്ത്വാമചേതനഃ।
സ ത്വയാ ദൃഷ്ടമാത്രസ്തു ഭസ്മീഭവതു തത്ക്ഷണാത് ॥ **22** ॥

യവനേ ഭസ്മസാന്നീതേ ഭഗവാൻ സാത്വതർഷഭഃ।
ആത്മാനം ദർശയാമാസ മുചുകുന്ദായ ധീമതേ ॥ **23** ॥

തമാലോക്യ ഘനശ്യാമം പീതകൗശേയവാസസം।
ശ്രീവത്സവക്ഷസം ഭ്രാജത്കൗസ്തുഭേന വിരാജിതം ॥ **24** ॥

ചതുർഭുജം രോചമാനം വൈജയന്ത്യാ ച മാലയാ।
ചാരുപ്രസന്നവദനം സ്ഫുരൻമകരകുണ്ഡലം ॥ **25** ॥

പ്രേക്ഷണീയം നൃലോകസ്യ സാനുരാഗസ്മിതേക്ഷണം।
അപീച്യവയസം മത്തമൃഗേന്ദ്രോദാരവിക്രമം ॥ **26** ॥

പർയപൃച്ഛൻമഹാബുദ്ധിസ്തേജസാ തസ്യ ധർഷിതഃ।
ശങ്കിതഃ ശനകൈ രാജാ ദുർധർഷമിവ തേജസാ ॥ **27** ॥

മുചുകുന്ദ ഉവാച
കോ ഭവാനിഹ സമ്പ്രാപ്തോ വിപിനേ ഗിരിഗഹ്വരേ।
പദ്ഭ്യാം പദ്മപലാശാഭ്യാം വിചരസ്യുരുകണ്ടകേ ॥ **28** ॥

കിംസ്വിത്തേജസ്വിനാം തേജോ
ഭഗവാൻ വാ വിഭാവസുഃ।
സൂര്യഃ സോമോ മഹേന്ദ്രോ വാ
ലോകപാലോഽപരോഽപി വാ ॥ **29** ॥

മൻയേ ത്വാം ദേവദേവാനാം ത്രയാണാം പുരുഷർഷഭം।
യദ് ബാധസേ ഗുഹാധ്വാന്തം പ്രദീപഃ പ്രഭയാ യഥാ ॥ **30** ॥

ശുശ്രൂഷതാമവ്യലീകമസ്മാകം നരപുംഗവ।
സ്വജൻമ കർമ ഗോത്രം വാ കഥ്യതാം യദി രോചതേ ॥ **31** ॥

വയം തു പുരുഷവ്യാഘ്ര ഐക്ഷ്വാകാഃ ക്ഷത്രബന്ധവഃ।
മുചുകുന്ദ ഇതി പ്രോക്തോ യൗവനാശ്വാത്മജഃ പ്രഭോ ॥ **32** ॥

ചിരപ്രജാഗരശ്രാന്തോ നിദ്രയോപഹതേന്ദ്രിയഃ।
ശയേഽസ്മിൻ വിജനേ കാമം കേനാപ്യുത്ഥാപിതോഽധുനാ ॥ **33** ॥

സോഽപി ഭസ്മീകൃതോ നൂനമാത്മീയേനൈവ പാപ്മനാ।
അനന്തരം ഭവാംശ്രീമാൻ ലക്ഷിതോഽമിത്രശാതനഃ ॥ **34** ॥

തേജസാ തേഽവിഷഹ്യേണ ഭൂരി ദ്രഷ്ടും ന ശക്നുമഃ।
ഹതൗജസോ മഹാഭാഗ മാനനീയോഽസി ദേഹിനാം ॥ **35** ॥

ഏവം സംഭാഷിതോ രാജ്ഞാ ഭഗവാൻ ഭൂതഭാവനഃ।
പ്രത്യാഹ പ്രഹസൻ വാൺയാ മേഘനാദഗഭീരയാ ॥ **36** ॥

ശ്രീഭഗവാനുവാച
ജൻമകർമാഭിധാനാനി സന്തി മേഽംഗ സഹസ്രശഃ।
ന ശക്യന്തേഽനുസംഖ്യാതുമനന്തത്വാൻമയാപി ഹി ॥ **37** ॥

ക്വചിദ് രജാംസി വിമമേ പാർഥിവാൻയുരുജൻമഭിഃ।
ഗുണകർമാഭിധാനാനി ന മേ ജൻമാനി കർഹിചിത് ॥ **38** ॥

കാലത്രയോപപന്നാനി ജൻമകർമാണി മേ നൃപ।
അനുക്രമന്തോ നൈവാന്തം ഗച്ഛന്തി പരമർഷയഃ ॥ **39** ॥

തഥാപ്യദ്യതനാൻയംഗ ശൃണുഷ്വ ഗദതോ മമ।
വിജ്ഞാപിതോ വിരിഞ്ചേന പുരാഹം ധർമഗുപ്തയേ।
ഭൂമേർഭാരായമാണാനാമസുരാണാം ക്ഷയായ ച ॥ **40** ॥

അവതീർണോ യദുകുലേ ഗൃഹ ആനകദുന്ദുഭേഃ।
വദന്തി വാസുദേവേതി വസുദേവസുതം ഹി മാം ॥ **41** ॥

കാലനേമിർഹതഃ കംസഃ പ്രലംബാദ്യാശ്ച സദ്വിഷഃ।
അയം ച യവനോ ദഗ്ധോ രാജംസ്തേ തിഗ്മചക്ഷുഷാ ॥ **42** ॥

സോഽഹം തവാനുഗ്രഹാർഥം ഗുഹാമേതാമുപാഗതഃ।
പ്രാർഥിതഃ പ്രചുരം പൂർവം ത്വയാഹം ഭക്തവത്സലഃ ॥ **43** ॥

വരാൻ വൃണീഷ്വ രാജർഷേ സർവാൻ കാമാൻ ദദാമി തേ।
മാം പ്രപന്നോ ജനഃ കശ്ചിന്ന ഭൂയോഽർഹതി ശോചിതും ॥ **44** ॥

ശ്രീശുക ഉവാച
ഇത്യുക്തസ്തം പ്രണമ്യാഹ മുചുകുന്ദോ മുദാൻവിതഃ।
ജ്ഞാത്വാ നാരായണം ദേവം ഗർഗവാക്യമനുസ്മരൻ ॥ **45** ॥

മുചുകുന്ദ ഉവാച
വിമോഹിതോഽയം ജന ഈശ മായയാ
ത്വദീയയാ ത്വാം ന ഭജത്യനർഥദൃക് ।
സുഖായ ദുഃഖപ്രഭവേഷു സജ്ജതേ
ഗൃഹേഷു യോഷിത് പുരുഷശ്ച വഞ്ചിതഃ ॥ **46** ॥

ലബ്ധ്വാ ജനോ ദുർലഭമത്ര മാനുഷം
കഥഞ്ചിദവ്യംഗമയത്നതോഽനഘ ।
പാദാരവിന്ദം ന ഭജത്യസൻമതി -
ർഗൃഹാന്ധകൂപേ പതിതോ യഥാ പശുഃ ॥ **47** ॥

മമൈഷ കാലോഽജിത നിഷ്ഫലോ ഗതോ
രാജ്യശ്രിയോന്നദ്ധമദസ്യ ഭൂപതേഃ ।
മർത്യാത്മബുദ്ധേഃ സുതദാരകോശഭൂ -
ഷ്വാസജ്ജമാനസ്യ ദുരന്തചിന്തയാ ॥ **48** ॥

കലേവരേഽസ്മിൻ ഘടകുഡ്യസന്നിഭേ
നിരൂഢമാനോ നരദേവ ഇത്യഹം ।
വൃതോ രഥേഭാശ്വപദാത്യനീകപൈ -
ർഗാം പർയടംസ്ത്വാഗണയൻ സുദുർമദഃ ॥ **49** ॥

പ്രമത്തമുച്ചൈരിതികൃത്യചിന്തയാ
പ്രവൃദ്ധലോഭം വിഷയേഷു ലാലസം ।
ത്വമപ്രമത്തഃ സഹസാഭിപദ്യസേ
ക്ഷുൽലേലിഹാനോഽഹിരിവാഖുമന്തകഃ ॥ **50** ॥

പുരാ രഥൈർഹേമപരിഷ്കൃതൈശ്ചരൻ
മതംഗജൈർവാ നരദേവസംജ്ഞിതഃ ।

സ ഏവ കാലേന ദുരത്യയേന തേ
കലേവരോ വിട്കൃമിഭസ്മസംജ്ഞിതഃ ॥ **51** ॥

നിർജിത്യ ദിക്ചക്രമഭൂതവിഗ്രഹോ
വരാസനസ്ഥഃ സമരാജവന്ദിതഃ ।
ഗൃഹേഷു മൈഥുന്യസുഖേഷു യോഷിതാം
ക്രീഡാമൃഗഃ പൂരുഷ ഈശ നീയതേ ॥ **52** ॥

കരോതി കർമാണി തപസ്സുനിഷ്ഠിതോ
നിവൃത്തഭോഗസ്തദപേക്ഷയാ ദദത് ।
പുനശ്ച ഭൂയേയമഹം സ്വരാഡിതി
പ്രവൃദ്ധതർഷോ ന സുഖായ കൽപതേ ॥ **53** ॥

ഭവാപവർഗോ ഭ്രമതോ യദാ ഭവേ -
ജ്ജനസ്യ തർഹ്യച്യുത സത്സമാഗമഃ ।
സത്സംഗമോ യർഹി തദൈവ സദ്ഗതൗ
പരാവരേശേ ത്വയി ജായതേ മതിഃ ॥ **54** ॥

മൻയേ മമാനുഗ്രഹ ഈശ തേ കൃതോ
രാജ്യാനുബന്ധാപഗമോ യദൃച്ഛയാ ।
യഃ പ്രാർഥ്യതേ സാധുഭിരേകചർയയാ
വനം വിവിക്ഷദ്ഭിരഖണ്ഡഭൂമിഭൈഃ ॥ **55** ॥

ന കാമയേഽന്യം തവ പാദസേവനാ -
ദകിഞ്ചനപ്രാർഥ്യതമാദ് വരം വിഭോ ।
ആരാധ്യ കസ്ത്വാം ഹ്യപവർഗദം ഹരേ
വൃണീത ആർയോ വരമാത്മബന്ധനം ॥ **56** ॥

തസ്മാദ് വിസൃജ്യാശിഷ ഈശ സർവതോ
രജസ്തമഃസത്ത്വഗുണാനുബന്ധനാഃ ।

നിരഞ്ജനം നിർഗുണമദ്വയം പരം
ത്വാം ജ്ഞപ്തിമാത്രം പുരുഷം വ്രജാമ്യഹം ॥ **57** ॥

ചിരമിഹ വൃജിനാർതസ്തപ്യമാനോഽനുതാപൈ -
രവിതൃഷഷഡമിത്രോഽലബ്ധശാന്തിഃ കഥഞ്ചിത് ।
ശരണദ സമുപേതസ്ത്വത്പദാബ്ജം പരാത്മ -
ന്നഭയമൃതമശോകം പാഹി മാഽഽപന്നമീശ ॥ **58** ॥

ശ്രീഭഗവാനുവാച
സാർവഭൗമ മഹാരാജ മതിസ്തേ വിമലോർജിതാ ।
വരൈഃ പ്രലോഭിതസ്യാപി ന കാമൈർവിഹതാ യതഃ ॥ **59** ॥

പ്രലോഭിതോ വരൈർയത്ത്വമപ്രമാദായ വിദ്ധി തത് ।
ന ധീർമയ്യേകഭക്തീനാമാശീർഭിർഭിദ്യതേ ക്വചിത് ॥ **60** ॥

യുഞ്ജാനാനാമഭക്തീനാം പ്രാണായാമാദിഭിർമനഃ ।
അക്ഷീണവാസനം രാജൻ ദൃശ്യതേ പുനരുത്ഥിതം ॥ **61** ॥

വിചരസ്വ മഹീം കാമം മയ്യാവേശിതമാനസഃ ।
അസ്ത്വേവ നിത്യദാ തുഭ്യം ഭക്തിർമയ്യനപായിനീ ॥ **62** ॥

ക്ഷാത്രധർമസ്ഥിതോ ജന്തൂൻ ന്യവധീർമൃഗയാദിഭിഃ ।
സമാഹിതസ്തത്തപസാ ജഹ്യഘം മദുപാശ്രിതഃ ॥ **63** ॥

ജൻമൻയനന്തരേ രാജൻ സർവഭൂതസുഹൃത്തമഃ ।
ഭൂത്വാ ദ്വിജവരസ്ത്വം വൈ മാമുപൈഷ്യസി കേവലം ॥ **64** ॥

॥ ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം
സംഹിതായാം ദശമസ്കന്ധേ ഉത്തരാർധേ
മുചുകുന്ദസ്തുതിർനാമ ഏകപഞ്ചാശത്തമോഽധ്യായഃ ॥